

Asia: VN/5035/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kansaneläkelaitoksen lausunto

Hallituksen esityksellä on tarkoitus selkeyttää valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen työnjakoa muun muassa siten, että sosiaalivakuutusta koskevat kantelut keskitetään oikeusasiamiehelle. Tämä selkeyttäisi nykytilannetta, jossa sosiaalivakuutusta koskevat kantelut ovat menneet joko oikeusasiamiehelle tai oikeuskanslerille. Myös hyvän hallinnon vaatimusten toteuttaminen Kelassa ja sen valvonta olisi ehdotetun mukaisesti pääosin oikeusasiamiehen tehtävänä. Tämä selkeyttäisi tilannetta yksilöiden näkökulmasta, mutta myös kantelujen kohteen näkökulmasta on positiivista, että kanteluihin liittyvien selvitysten ja lausuntojen pyytämiseen ja antamiseen liittyvät toimintatavat yhdenmukaistuvat, jos kantelut ovat yhden laillisuusvalvojan tehtävänä. Pidämme ehdotusta kannatettavana.

Myös hallinnon automatisoinnin valvontaan liittyen voidaan pitää kannatettavana sitä, että siihen ehdotetulla tehtävänjaolla pyritään turvaamaan tarvittava erityisosaaminen, mutta molemmat laillisuusvalvojat edelleen valvoisivat muutoin hyvän hallinnon takeiden ja muiden oikeuksien toteutumista sekä hallinnon automaattisia menettelyitä koskevan yleis- ja erityislainsäädännön asianmukaista soveltamista konkreettisissa yksittäistapauksissa.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan:

Ehdotetulla tehtävienjakolailla on tarkoitus luoda edellytykset valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen nykyistä laajemmalle ja tarkoituksenmukaisemmalle tehtävienjaolle sekä yhteistyön kehittämiseksi. Sääntelyä valmisteltaessa on otettu huomioon ylimpien

laillisuusvalvojen tosiasialliset erikoistumisalat sekä kummankin viraston jo hankkima erityisasiantuntemus ja -osaaminen. Uudistus ei siten merkitsisi perustavanlaatuisia muutoksia ylimpien laillisuusvalvojen toimintaan, vaan sen toimeenpanossa olisi kyse pääosin nykyisten voimavarojen käytön tehokkaammasta ja tarkoituksenmukaisemmasta kohdentamisesta muun ohella päällekkäistä työtä vähentämällä ja henkilöstön erikoistumismahdollisuuksia lisäämällä. Työnjaon optimoinnilla ja yhteistyön kehittämällä voidaan arvioida pitemmällä aikavälillä saavutettavan myös synergiaetuja, jotka mahdollistavat ylimmän laillisuusvalvonnan nykyistä paremman kustannustehokkuuden.

Myös edellä mainituista syistä tehtävienjakoa on hyvä selkeyttää. Ehdotetulla lainsäädännöllä nämä tavoitteet näyttäisivät toteutuvan.

Hyvää on myös asioiden siirtäminen laillisuusvalvojen välillä, yhteistyö ja keskinäinen tiedottaminen. Kansalaisten tiedottaminen tehtävienjaosta sekä neuvonta kantelun tekemistä harkitseville on myös tärkeää.

Esityksen perusteluissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota työnjaolliseen rajanvetoon, jossa on kysymys sekä yksilön oikeuksien toteutumisesta sosiaalivakuutuksessa että oikeuskanslerille keskitetyistä erityistehtävistä kuten:

- hallinnon automaattisten järjestelmien kehittämisestä ja ylläpidon yleisistä perusteista
- korruption vastaisen toiminnan järjestämisestä
- julkisista hankinnoista, kilpailusta ja valtiontukiasioista.

Kelan toimintaan kohdentuvat kantelut liittyvät usein lähtökohtaisesti yksilön oikeusturvan toteutumiseen sosiaalivakuutuksessa, mutta kysymys kuitenkin pohjimmiltaan liittyy laajempaan juridiseen kontekstiin.

Leena Uikkanen

lakiasiainpäällikkö

Uikkanen Leena
Kansaneläkelaitos